

TAMÁS MENYHÉRT

PÁSZTORÉK KARÁCSONYA

Filmnovella Sára Sándor ötlete alapján

1

Karácsony előtti, ünnepre váró, alkonyati csend.

Békésen viseli magát a táj, járhatja szemét Pásztor Istvánná a szekérülés magasából. Szemhordozása meg-megpihen az átmenti fák havas ágain, a kihévíült barázdákon, a zúzmarás jegenyéken, a kifagyott kukoricásban tipegő varjak csapatán.

Az asszony, hogy legyőzze fáradtságát, mind gyakrabban feszít derekán. Ilyenkor egészen fiatalos a tartása, büszke a fejmozgása.

A havas út tompít a kerekék zörgésén, a lovak járásán, szinte észrevétlen közelít a szekér a Pásztor-tanyához.

A kocsi a négy Pásztor lánnyal s Jancsikával élénkülni kezd, Eszter kétszülődően igazít a kendőjén, a fia, Jancsika, édesanyja ölbeli nyugalmából ébredve nyúl az ostorért.

- Add csak ide, nagymama!

Pásztorné megemeli az ostor.

- Nem a te kezébe való.

- Akkor csordítsd meg te.

- Csak a rost lovaknak jár az ostor.

- Nem is nekik kell.

- Hanem?

- A varnyúknak..

Mária, Eszter húga fagyosan járhatja csontos állát:

- Vétettek-e neked?

- Nekem nem.

- Ha nem, miért haragszol rájuk?

- Csúfak.

- Isten szent madarai.

- Azok is lehetnek csúfak.

Anna kamaszosan fordít Jánoska vállán:

- A csúf is lehet szép.

Jánoska szűkíti a szemén:

- Lehet, de nem a feketé.

Júlia gyermekesen közbenedvet:

- Közelről egészen mások.

- Még feketébbek.

- Ne nézz rájuk.

- Hova néztek?

- Az ég.

- Az ég is az övéké.

A lovak megfejthetetlen megszokásból, a tanya előtti keresztútnál megállnak. Pásztorné, ugyancsak megfejthetetlen megszokásból az átmentit csonkolt pléh Krisztusra függeszti tekintetét, majd leeresztett szempillákkal mormolja:

- Maradj csendben, Jánoska! Azt akarod, hogy az eget is befeketítsék?!

2

Pásztor István fáradt fejtartással figyel az istálló elé kanyarodó szekér érkezését. Mutatóujjával helyére billenti homlokára csúszott kalapját, ahogy nagyobb világosság éri homlokát, szürkés pillogását, árkos arcát, még szembetűnőbb beteges viselése, nehezen, tüdőlövéseselek elfulladásával veszi a levegőt, amikor, mint most is, öröm éri, kurta időre rendre áll a lélegzete, élénkülő mozdulattal fog a kötőfűvek leoldásához.

- Látom, sikerrel jártatok - pillant a feleségére.

- Miből látod? - ereszt a gyepeln Pásztor Istvánná..

- A kedvetekből.

- Karácsonyfát is hoztunk - ugrik le Jánoska a szekérről.

- Igazán?

- Igazán - húzza elő Jánoska a fenyőfát az ülésdeszka alá.

Az öreg kerekedő szemmel nézi a formátlan ágat:

- Láttam már szebbet is...

- Láttál, láttál... Neked semmi sem tetszik?! - csattan fel az asszony.

Pásztor István kiejti kezéből az istrángot:

- De... Tetszik... Arra jó, hogy belakja a karácsonyt.

- S megőrizze békénket.

Távolból ágyúüdejei szertül a levegőégbe.

Az öreg arca a levegőégnek gyűrődik.

- Meg, ha az Isten is úgy akarja... Nem hozza közelébb az égrogyaszító orosz ágyúkat.

3

Pásztor Péter árnyékos léptekkel közelít a tanyához. A ház, az istálló, az ól, a kukoricagöré az éjszaka csöndjébe mélyed.

Egyedül a kutya, Bodri éber, messziről észleli a bakancsos surrogást, csaholó futással; elmaradhatatlan ugrádozóssal fogadja a hazaérkező katonát.

Péter átnyalabolja a kutya nyakát:

- Szervusz szörkiróly.

Bodor halk nyúszörgéssel viszozozza a fiú köszöntését.

Péter megkocogtatja az ablakot.

Kisvártatva lámpavilág vetül az ablakra, bizonytalan nyikorgással résznyire nyílik az ajtó.

- Én vagyok, édesanyám - hallik Péter öröms suttogása.

Pásztorné vállán számyásra tárul a kendő:

- Péter, Péter fiam!

- Édesanyám!

- Csakhogy megjöttél... elevenen látlak!

Összeölekeznek.

Az elszabadult öröm fölébreszti a tanyát, Mária előmagaslik a belső szoba homályából, Anna kamaszos sikongással ugrik Péter nyakába, Júlia ágaskodó ágaskodva viszozozza bátyja ölelését, Pásztor István felgöngyöl az ágyból, indulna a fia felé, Péter odasiet:

- Maradjon, édesapám.

Pásztor István harákolva ül vissza:

- Isten hozott.

- Hoz, míg megtart.

Az öreg borostás arca megtelik mosollyal:

- Ha eddig megtartott, a végire mért csapná el a kezedet?

Péter megkönnyebülve veti le posztó katonakabátját:

- A vége még hátra van.

Pásztorné fehér abroszt terít az asztalra:

- Már akinek még hátra van.

- Huszonégyórás eltávoztást kaptam...

- Mennyit?

- Jól hallta..

Pásztorné szeme összeszűkül:

- Én majd megtoldom.

Péter nyugalmat színlelve ereszkedik a támlás székre.

- Ha rajtam múlna...

Az asszony disznótoros tálat tol a fia elé:

- Úgy csináljuk, hogy rajtat múljon.

Péter mosollyal szelidíti ellenkezését:

- Nem lehet... Vonulunk kell tovább...

Pásztorné hangot vált:

- Élőbbjére egyél a disznótorosból, tegnap vágtuk... Aztán kipihened magad, mire megébredsz, olyan kenyeret sütök, amilyent a legünnebb napon se ettél...

Péter falatozásba fog.

Ehültek mohóságával eszik.

Mária, mintha csak erre a csendre várt volna, Péter mellé penderül:

- Pali?

Péter lenyeli a falatot:

- Debrecenbe utazott.

- Huszonégy óra alatt meg se járja...

Péter arca elkomorult:

- Az apját baj érte.

Mari ijedten kap a szájához:

- Teremtő! Meghalt?

- Vigyázatlanságból összeűzta egy teherautó.

- Jóistenem az egekbe!

Pásztorné megelégedi a közbevetett beszélgetést, Marira mordul:

- Eleget pusmogtál, kezdj a kovászoláshoz!

Mari sértetlen áll fel:

- A vőlegényem felől tudakolódtam.

Pásztorné legyintő kézmozdulatot tesz:

- A katonavőlegény nem vőlegény!

4

Pásztorné melléhez emeli a frissen sült kenyeret, kereszttel jelöli, majd megszegi.

Körbeülük az asztalt.

Nyolc tányér, mind a nyolc mellett hatalmas kenyérszelet páráll.

Közepűt birkagulyás gőzölög.

Erős moraj rázza meg az ablakokat.

- Jóisten az egekbe - sápad bele Mária.

Pásztorné kezében megáll a merítőkanál:

- Az ördögöt ennek a világnak!

Pásztor István az ablakra mereszti a szemét.

- Hűű a szenvedelmét! Közelről szóló...

Az asszony ingerületlen tromfolja le:

- Közelről, közelről... Legalább most ne tégy úgy, mintha mindenhez értenél.

Pásztor Istvánt félelemmel kevert izgalom keríti hatalmába, megint

